
Zmaga Kumer

Matija Valjavec kot zapisovalec slovenskih ljudskih pesmi

Pri natančnejši raziskavi zapisov ljudskih pesmi Matije Valjavca se je pokazalo, da niso vsi njegovi, da je – kakor zapisovalci tistega časa – besedila tudi »popravljala« in da ni bil prvi fonetično natančnejši zapisovalec, marveč je pesemska besedila pozneje »prevajal« v narečje domačega okolja, kjer je zapisoval.

After a careful analysis of Matija Valjavec's notations of folk songs it has become clear that, in the manner of other researchers who had been collecting examples of folk songs and writing them down at the time, Valjavec has also "altered" the texts of certain folk songs. His notations were therefore not among the first phonetically accurate descriptions of folk songs. Later on, Valjavec "translated" song texts into the dialect of his home town where he had written down these notations.

Pesnik, folklorist in jezikoslovec *Matija Valjavec (1831–1897)* je v očeh literarne zgodovine »prvi jezikoslovno fonetično natančnejši zapisovalec« ljudskih pesmi (SBL). Ali je to res?

Folklorista naj bi v njem »prebudilo v rani mladosti pripovedovanje in recitiranje babice (po materi) predvsem svetniških legend.« Po gimnaziji v Ljubljani je od 1851 študiral na Dunaju klasično filologijo in pri Miklošiču slavistiko. Kot študent je Miklošiču izročil svojo zbirko pesmi in ta naj bi ga bil »naučil znanstvene metode« zapisovanja.

Po lastni izjavi se je Valjavec lotil zapisovanja kot gimnazijec. Ko je začel v Kresu objavljati svoje zapise, je za uvod povedal: »Nekaj sem jih nabral v rojstnej vasi na Beli, pičle pol ure od Predvora, največ pa mi jih je pela neka Šavsova Mica iz Predvora, ki je v Ljubljani stanovala s svojim sinom, mojim vršnjakom in se živila tačas s tem, da je učence imela na stanu in hrani.«

V Kresu je objavljenih 35 pesmi pod naslovom »Narodne pesmi. Iz predvorske fare. Nabral Matija Valjavec.« Vendar ni zapisal vseh sam, ker je pri pesmi št. 23 opomba: »To

pesem je zapisal pokojni kolega mi Bošte Žepič v svojem rojstvem kraju, kjer se govori kakor na Beli in Pred Dvorom.¹

Ljudske pesmi so bile zbiralcem v prvi polovici 19. stol. – ko je zbiranje »narodnega blaga« veljalo za kulturno, narodno zaslužno delo – samo besedne stvaritve. Zato so le redki zapisovali po petju ali celo skušali ujeti melodijo (npr. St. Vraz), navadno pa so si dali besedilo narekovati. Pomembna jim je bila vsebina pesmi, ne oblika ali način izražanja. Večinoma se tudi ni zdelo potrebno zapisati, od koga so pesem slišali in kje. Tako za veliko število zgodnjih zapisov nimamo podatkov o kraju zapisa in o pevcu.

Matija Valjavec v tem ni bil izjema. Saj je v Štrekljevi zbirki² pri 10 pesmih, ki naj bi jih zapisal Valjavec, namesto kraja zapisa kar oznaka »Kranjska« in pri 4 »Gorenjska«.³ Čeprav je pri pesmi š 521 priznal, da jo je v Gozdu nad Tržičem zapisal Žepič (gl. zgoraj),⁴ je vendar pri še 4 pesmih »Iz Gozda« (š 84, 137, 201, 778) navedel sebe kot zapisovalca in ne Žepiča.

Matijev soimenjak Janez Valjavec,⁵ doma iz Srednje vasi pri Šenčurju, je zapisal pesmi š 71, 611 in 651. Zadnja – Štrekelj jo je dobil od Miklošiča – je označena samo kot »Kranjska«, ko bi najbrž moralo biti »Iz Srednje vasi na Gorenjskem«, toda pripisana je Matiji, ker jo je ta objavil v Novicah 1859.

Kako nepomembno se je v tistem času zdelo navajati kraj zapisa, kaže pesem o sv. Kristini in mačehi (š 611). Zapisal jo je Janez Valjavec in dal Miklošiču. Od tega jo je dobil Štrekelj. Prepis pesmi je Matija Valjavec objavil v Glasniku 1854, prej pa prav tam Janežič in navedel, da je »Iz Vodice«, pač zato, ker je v Vodiceh živela Katarina Šporn, pd. Jurjevka, ki je Janeza šolala (gl. op. 5) in je bil gotovo večkrat pri njej.

Po navedbi v Štrekljevi zbirki naj bi bilo med zapisi Matije Valjavca deset pesmi »Iz Kleč na Gorenjskem«.⁶ Tri je Valjavec sam objavil že prej: eno v Novicah 1856 (š 142), dve v Cvetju (š 102, tudi v Slov. Bčeli 1851; š 313), drugih 7 pa je Štreklju dal Fran Levec iz Valjavčeve zapuščine.⁷ Kleče so na Slovenskem dvojne: ene 1 km od Ljubljane, druge pri Dolu. Morda je bil Valjavec res tam. Lahko pa, da je pesmi zapisal kateri od njegovih gimnazijskih sošolcev, saj je tudi on začel zapisovati kot gimnazijec. Če bi bil tisti sošolec iz Kleč pri Ljubljani, bi bil hodil v šolo peš, če iz Kleč pri Dolu, bi bil mogel stanovati pri Šavsovi Mici, ki je pela Valjavcu (gl. zgoraj). Zdi se, da so bile Valjavcu zanimive samo tri pripovedne pesmi, ki jih je objavil, sedem ljubezenskih (poskočnice!) je sicer ohranil, vendar jih ni dal Miklošiču.

Nekaj podobnega je nemara z zapisi »Iz Lašič«, ki jih je v Štrekljevi zbirki pod Valjavčevim imenom sedem.⁸ Dve pripovedni od teh je objavil v Cvetju (š 115) oziroma Glasniku

¹ Gl. Kres IV, 1884, str. 178.

² Karel Štrekelj, Slovenske narodne pesmi, 1–4, Ljubljana 1895–1923, posledj cit. kot š s pripadajočo številko primera.

³ Gl. š 32, 66, 508, 610, 749, 972, 1201, 1628, 1629, 1673; 33, 225, 721, 722.

⁴ Sebastjan (Bošte) Žepič (1829–1883), šolnik in jezikoslovec, je bil doma iz Gozda nad Tržičem, v gimnaziji Valjavčev vrstnik in prijatelj. Na Dunaju sta stanovala skupaj in nekaj let skupaj poučevala na gimnaziji v Varaždinu. Valjavcu je pomagal nabirati ljudske pripovedke v okolici Varaždina, sam pa prej zapisoval slov. ljudske pesmi (SBL). V Štrekljevi zbirki je precej njegovih zapisov, saj jih je kot študent dal Miklošiču. Gl. seznam zapisovalcev oz. zbiralcev v Začasnem predgovoru na platnicah 2. snopiča Štrekljeve zbirke (1896). Kot kraj zapisa je Žepič navedel kar »Iz Tržiča«, ker je Gozd nad Tržičem.

⁵ Ivan (Janez) Valjavec (1832–1875), literarni zgodovinar in pridigar. Po zgodnji materini smrti se je zanj zavzela premožna Katarina Šporn, pd. Jurjevka, iz Vodice in mu omogočila šolanje. Postal je jezuit, po ukinitvi reda pa živel v Celovcu (SBL).

⁶ Gl. š 102, 142, 313, 2272, 3585, 3912, 4176, 4350, 4505.

⁷ Gl. seznam na platnicah 5. snopiča, podpisanega dec. 1900.

⁸ Gl. š 287, 299, 424, 486, 2395, 5137, 6269.

1854 (Š 486), druge je dal Miklošiču. K pesmi Š 5137 (Sijaj, sijaj solnce) je Štrekelj v opombi omenil, da je bila pripisana pripovedni pesmi o Jezusu vrtnarju (Š 509), ki pa je označena kot »Kranjska«, najbrž zato, ker je pri tej o soncu rečeno, da je »Iz Lašič, Bele, Ljubljane«. Se pravi, da jo je Valjavec slišal tudi v domačem kraju na Srednji Beli pri Preddvoru in v Ljubljani. O mrliški Š 6269 je Štrekelj v opombi domneval, da jo je Valjavec zapisal ali dobil »najbrž od kakega Lašičana«. Ker je bila pesem enake vsebine zapisana (in zvočno posneta) samo še v Ribniški dolini in ena varianta v Zagorici/Dobrepolje,⁹ je mogel biti tisti »Lašičan« doma iz Velikih Lašč ali 1 km oddaljenih Malih Lašč, morda Valjavčev sošolec ali sostanovalec pri Šavsovi Mici. Navsezadnje bi bil lahko znanec iz študijskih let na Dunaju, ker je zapise »Iz Lašič« Valjavec dal Miklošiču.

Nedvomno je Matija Valjavec sam zapisal pesmi »Iz Predvora«¹⁰, »Iz predvorske fare«¹¹ ter »Z Bele« in »Iz Ljubljane«,¹² morda še »Kranjske« in »Gorenske« (gl. spredaj in op. 3). Vseh teh je 66.

Med bivanjem v Varaždinu je zapisal po eno »Štajersko od hrvaške meje« (Š 4928), »Z murskega polja« (Š 7489), »Iz Loparšice na Štajerskem« (Š 7831), v vasi »Dragotinci« (Š 7249), »Št. Juri na Ščavnici« (Š 7861) in dve v vasi »Židovnjak oz. Židovinjak« (Š 8140, 8142), skupaj 7. Torej je Valjavec zapisal 73 slovenskih pesmi.

Od drugih je dobil in pod svojim imenom objavil 22 pesmi. V teh primerih bi veljal za zbiralca. Tako ali drugače je pod Valjavčevim imenom v Štrekljevi zbirki 95 slovenskih pesmi. Kajkavske iz varaždinske okolice pripadajo hrvaškemu izročilu in tu niso upoštevane.

Štrekelj je kot urednik zbirke »Slovenske narodne pesmi« za objavo upošteval vse tiskane in rokopisne zapise, ki jih je mogel dobiti. Če je opazil, da se pri isti pesmi rokopisni zapis ne ujema s tiskanim besedilom, je sprejel oba z oznako Redakcija I in Redakcija II. Takih primerov je med Valjavčevimi 15. Vsi so »Iz Predvora« oz. »Iz predvorske fare«, razen treh iz Gozda nad Tržičem. V čem so razlike in kakšne?

Kakor nasploh zapisovalci tistega časa je tudi Valjavec v ljudski pesmi videl poezijo, ki je po kakovosti pod umetno. Zato se je zdelo povsem dopustno s popravki pesem izboljšati, bodisi tako, da se jezikovno približa knjižni slovenščini ali pa narečni govornici območja, kjer je bila zapisana. Narečje naj bi dokazovalo pristnost ljudske pesmi. Zapisovalec, ki je imel kaj pesniške žilice, si je dovolil še kakšen poseg v vsebino.

Kako je bilo to pri Valjavcu, naj bo pokazano na besedilu znane pripovedne pesmi o dekletu, ki ji fant *odseka glavco preč*, ker je rekla, da ima brata raje kakor njega. V Štrekljevi zbirki so samo štirje zapisi te pesmi, trije s Štajerskega in Valjavčev iz Preddvora (Š 714). Pesem je še danes priljubljena med pevci po vsem slovenskem podeželju, tako da se je v arhivu GNI¹³ do danes nabralo čez 100 zapisov in zvočnih posnetkov iz vseh slovenskih pokrajin od srede 19. stol. do konca 20. stol. Povsod so jo peli oziroma jo pojejo večglasno po tistem značilnem ljudskem načinu, pri katerem v vsaki kitici zapoje 1. verz tisti, ki *poje naprej*, odgovori mu z drugim verzom spet en sam, nato vsa skupina ponovi večglasno oba verza. Pesem je ne le

⁹ Gl. Zmaga Kumer, Ljudska glasba med rešetarji in lončarji v Ribniški dolini, Maribor 1968, št. 347 sl.

¹⁰ Š 239, 714, 1004, 1092, 1147, 1706, 1804, 1841, 1900, 1912, 1922, 2080, 2274, 2284, 3387, 3434, 4149, 5059, 6493, 7096, 7335, 7471, 7654, 7668, 7978, 8606; skupaj 26.

¹¹ Š 57, 61, 62, 83, 109, 276, 286, 358, 409, 470, 494, 530, 632, 649, 668, 829, 1674, 1748, 1977, 2357, 4899, 5317, 5951, 6427; skupaj 24.

¹² Š 746, 324.

¹³ GNI = Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU (= Znanstvenoraziskovalnega centra pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti).

vsebinsko in oblikovno, ampak tudi po glasbeni strani pristno ljudska, ne morda odsev umetnega zborovskega petja.

Kar v vseh primerih se besedilo začinja z verzom *Dekle je prala srajčki dve* (ponekod malo variirano, npr. *Micka* nam. *dekle*), samo Valjavčev zapis se začne drugače:

Red. I

Pod Prajsam pa ni britofa,
pod Prajsam pa ni drujiga,
kakor zelena gmajnica.
Po nji pa teče Drajbica,
na nji pa pere dekllica,
pa pere srajce šljarove.
Popotnika mim prideta,
sta davno že spopotvala,
komaj letos nazaj prišla.
Popotnika tak govorta:
»Kaj pa ti pereš, dekllica?»
»Jaz perem srajce šljarove:
je prva mojga ljubiga
in druga je pa bratova:
kar mi je bil na vojsko vzet,
je že minulo sedem let.«
»Na vojski pa je bil ubit,
na gmajni bil je zakopan,
zelen kolter bil čeznj djan.
Koga pa b ti delj žalvala,
al brata al pa ljubiga?»
»Ljubga nič delj, k do drujiga,
brata, dokler bi živa bla.«
Potegnjl z nožnic ojster meč,
je hotel dečli glavco preč.
»Nikar, nikar, tovarēš ti,
dekle resnico govori:
ljubga zgubi, drujga dobi,
brata zgubi, ga nikol več ni!»

Red II.

Poh Prajsam pa ni britofa,
poh Prajsam pa ni drujęga
kokr zelena gmajęnca.
Po nję pa teče Drajbęca,
na nję pa pere deklęca,
pere pa srajce šljarove.
Dva vandrovca mem prideta,
davno sta že izvandrowa,
komej letos nazaj pršwa.
Vandrovca tako govorta:
»Kaj pa ti pereš, deklęca?»
»Jest perem srajce šljarove,
ena je mojga ljubęga,
ta druga je pa bratova.«
Na gmajęnci je bratec vjet,
męnuwe je že sedęm let,

na gmajęnci je pokopan,
en zelen kowtr čezęnj djan.
Koga pa b ti dęlj žawnwowa,
al brata al pa ljubęga?»
»Ljubga nęč dęlj k do drujęga,
brasca, dokler bę živa bwa.«
Potegnju j z nožęnc vojstr meč,
votu je dečlę gwawco preč.
»Nikar, nikar, tovaręš ti,
dękle ręsnico govori:
ljubga zgębi, drujga dobi,
brasca zgębi, nęč več ga ni!»

Naj bo zdaj za primerjavo navedeno še besedilo zvočnega posnetka z Dolenjskega, tako, kakršno se ponavadi poje:¹⁴

1. Dekle je prala srajčki dve na sredi morja, te vodé.	3. »Al imaš rajši brateca kakor pa svojga ljubega?»
2. Prvo je prala bratecu, ta drugo svojmu ljubemu.	4. »Jaz imam rajši brateca kakor pa svojga ljubega.

¹⁴ Gl. Zmaga *Kumer*, Eno si zapojmo. Pesmarica slovenskih ljudskih pesmi. Izbrala in za tisk pripravila ZK. Celje 1995, št. 108.

5. Če svojga bratca izgubim,
nazaj ga nikdar ne dobim.
6. Če svojga ljubga izgubim,
lahko še druge tri dobim.*
7. Fantič potegne oster meč,
odseka ljubci glavco preč.
8. Glavca po morju plavala,
nazaj mu odgovarjala:
9. »Falot si biv, falot še boš,
dokler po svetu hodiv boš.«

Razlika je očitna! Medtem ko besedilo zvočnega posnetka predstavlja pesem, kakor živi med ljudskimi pevci, stvarno, zgoščeno in je v 18 verzih povedano vse, pa potrebuje Valjavčeva varianta 29 oziroma 28 verzov. Ker je največ pesmi iz domače fare Valjavec dobil od domačinke iz Preddvora, Šavsove Mice, študentovske gospodinje v Ljubljani, smemo verjeti, da mu je tudi to pesem ona pela, kakor jo je znala zmladega. Kako da je samo v preddvorski varianti začetek drugačen in se ne ujema z drugimi na Slovenskem? Domnevam, da se je Valjavec spotaknil nad verzom, da dekle pere *na sredi mórja, te vodé*. Za logično mislečega človeka, kar je on bil, je to nesmisel. Preprostega človeka pa prav nič ne moti, saj je v ljubezenski pesmi *ljubca na sred morja, / rada bi moja bla*. In ko Marija v splošno razširjeni pripovedni pesmi *pride do morja*, prosi brodnika, naj jo prepelje čez, kar tudi ni mogoče. Dokazuje pač, da morje našim ljudem ni domače, čeprav pripada Sloveniji kos jadranske obale v Slovenski Istri.

Ker je Valjavec mislil logično, je bil prepričan, da sme in mora pesem popraviti. Dekle naj bi bila prala ob vodi, recimo neki reki. V naši ljudski pesmi se od rečnih imen pojavljajo Sava, Donava, tudi Ljubljanka, nikjer pa ne *Drabica*, ki naj bi tekla po *gmajnici pod Prajzam* t. j. na Pruskem in bi se dejanje pesmi torej dogajalo v tujini? Toda fanta sta vendar nazaj prišla! Kaj pa če sta *Prajz in britof* omenjena le zato, ker eden od popotnikov pozneje pove dekletu, da je bil njen fant ubit na vojski. Vrstice o tem poznamo iz pripovedne pesmi o deklici, ki neznanemu vojaku zagotavlja, da bo ljubemu, ki je šel na vojsko, ostala zvesta, čeprav bi bil ubit (gl. Š 773–794). Valjavec je to pesem poznal, saj je varianto »Iz Gojzda« objavil v Kresu in je v Štrekljevi zbirki kot Š 778.¹⁵ V ljudski pesmi se lahko zgodi, da se verzi iz ene pesmi prenesejo v drugo, če je ustrezno vsebini in če dopušča verzni ritem. Vendar v tem primeru prenos ni verjeten, saj v Valjavčevi var. pesmi o zvesti deklici ni ne *Prajza ne britofa* in ne *Drabice*.

Težko je verjetno, da bi bile v prvotnem besedilu (naj bi ga bila pela Šavsova Mica ali kdo drug iz Preddvora) omenjene srajce *šjaraste*. Ne samo, da jih ni v nobeni varianti te pesmi, so enako nesmiselne kakor pranje sredi morja. *Šjaraste*, t. j. iz tančice, so lahko peče gorenjske ljudske noše, nikakor pa ne fantovske srajce! Zakaj bi dekle prala srajco svojega fanta, ki je že sedem let na vojski?

V prvotnem besedilu najbrž nista nastopala *popotnika* in je raba knjižne besede že popravek v redakciji I, za objavo v Kresu pa je Valjavec spet uporabil narečni izraz *vandrovca*. Ker pravi besedilo, da sta *davno že spopotvala* oziroma *izvandrowa* in *letos nazaj prišla*, sta morala biti obrtniška pomočnika, ki sta dokončala obvezno izpopolnjevanje na tujem. Spet odvečna podrobnost, ki vsebini pesmi nič ne koristi.

¹⁵ Ker je ta primer »Iz Gojzda« in redakcija I s to oznako objavljena že v Janežičevem Cvetju slovenskega naroda, je verjetno, da jo je zapisal Sebastjan Žepič, čeprav jo je Valjavec objavil med svojimi iz preddvorske fare.

Razblinjen je tudi konec v Valjavčevi varianti s tistim ugovarjanjem fantovega tovariša in se besedilo konča srečno ter z nekakšnim poukom. Vse druge variante te pesmi pa se končajo kratko in jedrnatost pogosto uporabljenim obrazcem, da (užaljeni, ljubosumni) fant *potegne oster meč, / odseka glavco preč*.

Popravljanje ljudske pesmi je tvegana reč! Eno nerodnost popraviš, pa nehoti narediš več novih ...

Kakšne uganke se lahko zastavljajo raziskovalcu zaradi pomanjkljivih podatkov, pa naj pokaže naslednji primer iz Valjavčeve zbirke.

Med zapisi, ki jih je Štreklju dal Miklošič, je tudi varianta pripovedne pesmi »Treh hčera nagla smrt« -Iz predvorske fare« (Š 358) z dvema redakcijama, ker je besedilo v narečni obliki Valjavec objavil v Kresu 1884 (str. 285 sl.). V opombi k redakciji I pravi Štrekelj, da je zapisu, dobljenemu od Miklošiča, »pripisano ime Pleško:« Ali naj to pomeni, da ga je Valjavec dobil od Pleška? Miklošič je dal Štreklju razen Valjavčevih samo še zapise Sebastjana Žepiča, Burcarja in Matije Majarja.¹⁶ Pleškove zapise je imel Levec, ker navaja Štrekelj v Začasnem predgovoru k zbirki, da je od Levca dobil »v porabo zbirko sodnega svetovalca K. Pleška.«

Karol Pleško (1834–1899)¹⁷ je bil po rodu Ljubljančan, tri leta mlajši od Valjavca, tako da verjetno nista bila sošolca. Lahko sta se spoznala na Dunaju, kamor je Valjavec prišel 1851, Pleško pa je tam v letih 1852–1856 študiral pravo. Po končanem študiju je služboval po raznih krajih na Kranjskem in povsod »zbiral narodno blago«.

Pesemske zapise je moral izročiti Levcu v času, ko je bil ta odbornik Slovenske matice in so se začele priprave za Matičino izdajo »narodnih pesmi«. Zapisovati je moral že v študentovskih letih (če ne prej) in na Dunaju dati zapis Valjavcu, da je prišel z Valjavčevimi v roke Miklošiču. S pripisom »Pleško« je Valjavec tako priznal, da te pesmi ni sam zapisal, čeprav jo je v Kresu objavil med svojimi »Iz predvorske fare«.

Kje naj bi jo bil Pleško zapisal? V Š so razen Valjavčevega še štirje primeri: Vrazov zapis iz Cerovca (Š 354), dva Cafova iz Frama (Š 355, 356) in Burcarjev »Iz Ščavniške doline« (Š 357). V arhivu GNI pa so: Kramarjev zapis odlomka iz vasi Orlje pri Ljubljani (GNI O 8904 iz 1912), Lešnikov iz Koblja pri Oplotnici (GNI O 3137 iz 1908), zvočni posnetek iz Češnjic v Tuhinjski dolini (GNI M 23.505 iz 1960) in zvočni posnetek iz Pake nad Vitanjem (GNI M 38.279 iz 1978). Ker je Pleško služboval nekaj let v Kamniku in nikoli na Štajerskem, bi bil mogel to pesem zapisati v Tuhinjski dolini ali od znanca Tuhinjca v Kamniku. Bolj verjetno pa je, da jo je slišal in zapisal od kakšnega štajerskega študenta na Dunaju. Večina primerov te pesmi je namreč štajerskih. Le tako, če je bila zapisana na Dunaju, je mogla priti v Valjavčeve roke in od njega k Miklošiču. Vsekakor, če jo je zapisal Pleško, ne more biti »Iz predvorske fare«.

Brez popravkov seveda tudi tokrat ni šlo. Prej bi jih pripisali Valjavcu kakor Plešku. Nekatere rime se zdijo na silo narejene in dvojinske oblike kakor npr. *sve molite* so v ljudski pesmi nemogoče.

Valjavčevo ravnanje z besedili ljudskih pesmi je bilo pač v skladu z mnenjem njegovega časa. Zato mu ne moremo zameriti, da ni bil vedno natančen glede navedbe kraja zapisa in imena zapisovalca ter je marsikatera pesem pripisana njemu, čeprav jo je samo objavil. Ime pevca mu še celo ni bilo pomembno, saj ga je takrat (razen Vraza in

¹⁶ Gl. v op. 4 omenjeni Začasnemu predgovoru na platnicah 2. snopiča.

¹⁷ Gl. SBL.

Cafa) komaj kateri zapisovalec navedel. Popravljanje besedila se je zdelo povsem upravičeno, češ da bo pesem boljša, bližja umetni poeziji, bolj uglajena.

Vsekakor zasluži Valjavec priznanje, da je zapisal ali nabral lepo število ljudskih pesmi in so v njegovi zbirki tudi redkosti, ki bi jih brez njega nikoli ne poznali. Nikakor pa ga ni mogoče razglašati za »prvega fonetično natančnega zapisovalca«, ker je besedila zapisov s širšega območja svojega domačega kraja samo »prevedel« v narečje, kakor se govori, a nikoli tako ne poje.

Zusammenfassung

MATIJA VALJAVEC ALS AUFZEICHNER SLOWENISCHER VOLKSLIEDER

Matija Valjavec, slowenischer Dichter und Sprachforscher (1831–1897) gilt auch als jener Sammler slowenischer Volkslieder, der als erster die Texte genau phonetisch aufzeichnete, also in der Mundart. Die Verfasserin zeigte nach Erforschung konkreter Beispiele, daß seine Aufzeichnungen in Wahrheit nachträglich in die Mundart übertragen wurden. Für die Volksliedsammler in der 1. Hälfte des 19. Jh. war das Volkslied eben nur Dichtung, die man »verbessern« darf, entweder mehr der Schriftsprache oder der Mundart nahe. Man erlaubte sich auch gewisse Freiheiten bei der Ortsangaben und Valjavec unterließ bei der Publizierung der Liedtexte den Namen des Aufzeichners. So wurden einige Lieder, die andere gesammelt haben, ihm zugeschrieben. Das alles soll die heutige Volksliedforschung berücksichtigen, um nicht alte Fehler weiter zu tragen.